

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันถือ เป็นสังคมข่าวสาร เพราะ เทคโนโลยีด้านการสื่อสารได้พัฒนาก้าวหน้าไป มากจนถึงขั้นมีการสื่อสารผ่านดาวเทียม การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ควบคุมการสื่อสาร การสื่อสาร ด้วยระบบแสง และการสื่อสารระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย ความก้าวหน้าทางการสื่อสารทำให้การ กระจายข่าวสาร เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว และครอบคลุมพื้นที่ได้เกือบทุกแห่งทั่วโลก วิทยาการ ทางการสื่อสารที่นำโลกก้าวเข้าสู่ยุคข่าวสาร (Information Age) ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมครั้งใหญ่และมีผลกระทบต่อมนุษยชาติทั่วโลก กล่าวคือ เทคโนโลยีด้านการสื่อสารได้ยก เลิก ชีตจำกัดช่วงเวลาการทำงาน และการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์ลงไป การที่มนุษย์ ทั่วโลกติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา มีส่วนให้ข่าวสาร เข้าไปเกี่ยวข้องกับวงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เป็นวงการธุรกิจ การเมือง การทหาร การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตลอดจนโลกส่วน ตัวของบุคคลแต่ละคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการพัฒนาเข้าสู่ระบบข่าวสาร ทำให้การพัฒนาระบบการสื่อ สารมวลชนเป็นไปอย่างกว้างขวาง เนื่องจากสื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และสื่อหนังสือพิมพ์ ต่างมีบทบาทสำคัญในการถ่าย เหนและ เผยแพร่ข่าวสารระหว่างแหล่งผู้ส่งและผู้รับ หากพิจารณาในแง่ของสังคมข่าวสาร การเสนอหรือบริการข่าวสารแก่ประชาชนให้กว้างขวางและ ทั่วถึงถือ เป็นหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐและของภาคเอกชน เพราะข่าวสาร ที่ประชาชนได้รับจะช่วยให้ตอบสนองความอยากรู้อยาก เห็นในสิ่งรอบตัว ตลอดจนการใช้ข่าวสาร เพื่อ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และเพื่อความสนุกสนานบันเทิงหรือทำให้ตนเอง เกิดความพึงพอใจ และ งานด้านการเสนอข่าวต่างประเทศทางสื่อมวลชนนั้น อาจกล่าวได้ว่า การรับรู้เหตุการณ์ต่างประ เทศหรือสถานการณ์ระหว่างประเทศจะช่วยกระตุ้นให้คนตื่นตัวมากขึ้น มีความเข้าใจในปัญหาทาง การเมือง สังคมและ เศรษฐกิจอย่างถ่องแท้ และสามารถตระหนักถึงความสามารถของตนที่จะ เข้า มามีบทบาทร่วมในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การเสนอข่าว ต่างประเทศที่ได้รับจากสำนักข่าวระหว่างประเทศ เพื่อนำออก เผยแพร่ทางสื่อมวลชนของ เรานั้น

ต้องขึ้นอยู่กับบรรณาธิการชาวต่างประเทศ จึงมีโอกาที่จะเกิดการเลือก เสนอ เฉพาะสิ่งที่เป็นความสนใจของบรรณาธิการชาวหรือผู้จัดรายการชาวเอง แทนที่จะเลือก เสนอสิ่งทีประชาชนควรรู้ นอกจากนั้น ยังอาจเกิดการบิดเบือนข่าว ซึ่งเกิดขึ้นได้จากความคิดที่ยึดเอาสิ่งหนึ่ง เป็นบรรทัดฐานตลอดเวลา เป็นบรรทัดฐานที่ได้รับมาตั้งแต่เด็ก จากหนังสือเรียน วารสารคดี หรือภาพหนังสืออื่น ๆ ที่สั่งสมมาจนโรค สร้างทัศนคติเกี่ยวกับความหลงชาติ และความภูมิใจในเชื้อชาติ ทัศนคติเหล่านี้ทำให้การเลือกและการถอดความหมายข่าวต่างประเทศผันแปรไป (MacBride Commission : 1980) ลักษณะการนำเสนอข่าวเช่นนี้ อาจมีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับชาวต่างประเทศของประชาชน ทั้งยังอาจส่งผลให้ประชาชนที่ได้รับฟังข่าวต่างประเทศเกิดความสับสน และมีทัศนคติที่เินถูกต้อง เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวต่างประเทศได้

สำหรับประเทศไทยนั้น สื่อมวลชนที่สำคัญทั้ง 3 ประเภทคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์มีประวัติความเป็นมาตามลำดับดังนี้

หนังสือพิมพ์ ขจร สุขพานิช ได้สรุปจากหลักฐานต่างๆ ว่า หมอแดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) ได้นำเครื่องพิมพ์และตัวพิมพ์ภาษาไทยจากสิงคโปร์เข้ามาในเมืองไทย เมื่อปี พ.ศ. 2379 ในสมัยรัชกาลที่ 3 หลังจากนั้น หมอบรัดเลย์ได้ทำหนังสือกราบทูลขอพระบรมราชานุญาตออกหนังสือพิมพ์ ชื่อ บางกอกเรคคอร์ดเดอร์ (Bangkok Recorder) ซึ่งฉบับแรกออกเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2387 และถือเป็นจุดกำเนิดของหนังสือพิมพ์ไทยในปัจจุบัน (ขจร สุขพานิช, 2508 และ 2514 อ้างถึงใน รจิตลักษณ์ แสงอุไร, 2525) อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์ระดับชาติที่มีขอกจากนายสูงและเผยแพร่ไปทั่วประเทศ เป็นกิจการที่ดำเนินการโดยเอกชนารูปของบริษัทยาสูบ หรือหุ้นส่วนบุคคล ซึ่งมีการแข่งขันกันสูง เนื่องจาก เป็นอุตสาหกรรมที่ได้นับความนิยมอย่างกว้างขวาง แต่หนังสือพิมพ์เหล่านั้นมุ่งแข่งขันในด้านความก้าวหน้าทางด้านเทคนิคการพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์และการดำเนินการสมัยใหม่มากกว่าจะมุ่งแข่งขันในด้านคุณภาพของเนื้อหา

วิทยุกระจายเสียง ประเทศไทยได้เริ่มนำสื่อวิทยุกระจายเสียงมาใช้เมื่อปี 2470 โดยพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เสนาบดีกระทรวงคมนาคมสมัยนั้น ทรงนำเครื่องส่งกลับมาจากการประชุมสากลโทรเลขที่ยุโรป และ

ทดลองส่งออกอากาศที่วังบ้านดอกไม้ ถนนหลวง ในกรุงเทพมหานคร ต่อจากนั้นทรงสั่งให้กองช่างวิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข ทดลองส่งวิทยุกระจายเสียงด้วยเครื่องส่งวิทยุโทรศัพท์จากตึกกรมไปรษณีย์โทรเลขหลังเก่า หน้าวัดราชบูรณะ ต่อมาได้ย้ายไปดำเนินการที่วิทยุศาลาแดง (มุกถนนวิทยุติดกับถนนพระราม 4) เมื่อการรับฟังวิทยุกระจายเสียงเป็นที่นิยมแพร่หลายในหมู่ประชาชนมากขึ้น กรมไปรษณีย์โทรเลขจึงได้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงขึ้นที่บริเวณทุ่งนา หน้าโรงพยาบาลเท (บริเวณหน้าโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า) สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งแรกนี้ เรียกว่า สถานีวิทยุกรุงเทพ ที่พญาไท (Radio Bangkok at Phayathai) ซึ่งได้เปิดกระจายเสียงอย่างเป็นทางการครั้งแรก เมื่อมีการถ่ายทอดกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ในวันพระราชพิธีฉัตรมงคล 25 กุมภาพันธ์ 2473 จากพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง มาตามสายเข้าเครื่องส่งที่พญาไท (เสียมผ่าทองสุข 2533 : 16) อย่างไรก็ตาม กิจกรรมวิทยุกระจายเสียงทุกวันนี้มีทั้งที่เป็นระบบสื่อสารมวลชนของรัฐ และที่ดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงของหน่วยราชการที่ให้เอกชนเช่าช่วงไปดำเนินการเพื่อการค้าเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้นโยบายการสื่อสารด้วยวิทยุกระจายเสียงจึงขาดเอกภาพ ขาดการประสานงาน และขาดกลไกที่จะควบคุมดูแลอย่างเหมาะสม ทั้งนี้สถานีวิทยุกระจายเสียงส่วนใหญ่เน้นผลิตรายเพลงและบันเทิง เพื่อผลประโยชน์ด้านกำไรระยะสั้น (ลดาวัลย์ บัวเอี่ยม 2533 : 76-77)

วิทยุทัศน์ ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในแผ่นดินใหญ่ของเอเชียที่มีการส่งรายการวิทยุทัศน์ออกอากาศเป็นปกติ โดยบริษัท ไทยวิทยุทัศน์ จำกัด ได้จัดตั้งสถานีวิทยุทัศน์ "ไทยทีวีช่อง 4" ขึ้นเป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2498 บริษัทนี้มีลักษณะเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีกรมประชาสัมพันธ์ถือหุ้นอยู่กับหน่วยราชการต่างๆ หลังจากนั้น จึงมีการจัดตั้งสถานีวิทยุทัศน์เพิ่มขึ้นอีกทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด แม้สถานีวิทยุทัศน์ต่างๆ จะอยู่ในความดูแลของหน่วยงานราชการโดยตรงหรือเป็นของรัฐวิสาหกิจ แต่เอกชนกลับมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน และเนื่องจากสถานีวิทยุทัศน์จำเป็นต้องพึ่งรายได้จากการโฆษณาเพื่อดำเนินการ ดังนั้น การให้ความบันเทิงจึงเป็นวัตถุประสงค์หลักของสถานี ส่วนการให้ความรู้เป็นหน้าที่รองลงมา (รจิตลักษณ์ แสงอุไร 2525 : 136-138)

โดยที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) มีเป้าหมาย

ประการหนึ่งที่จะเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้สามารถปรับตนเองได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะทาให้ประชาชนมีโอกาสเข้าไปร่วมสนับสนุนและได้รับประโยชน์จากผลการพัฒนาประเทศอย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น และโดยที่สื่อมวลชนมีหน้าที่ในการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศแก่ประชาชน เพื่อให้ได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ที่ถูกต้องรวดเร็ว สามารถสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคข่าวสารได้ทันเวลา เฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังสำหรับการได้รับข่าวสารของประชาชน และเพื่อเสนอสิ่งที่ประชาชนควรรู้ และสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้

อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนที่สำคัญทั้ง 3 ประเภท คือหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ของประเทศไทยเรานั้น ยังมีข้อจำกัดด้าน การเสนอข่าวต่างประเทศหรือสาระด้านต่างประเทศ ทั้งนี้ เพราะระบบธุรกิจได้เข้าไปมีบทบาทในการบริหารงานของสื่อมวลชน เฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมโฆษณาได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดเนื้อหาสาระของสื่อสารมวลชน ทาให้สื่อต่าง ๆ มีเนื้อหาเบานทิศทาง เดียวที่มุ่ง เน้นให้มนุษย์มีทัศนคติการมองโลกเหมือนกัน หรือมีเนื้อหาสาระที่ขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าของสินค้า ซึ่งอิทธิพลของการโฆษณาที่แฝงกระจายอยู่ทั่วทั้งระบบสื่อสารมวลชนได้กลายเป็นลักษณะของการมีผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจ (อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์ 2533 : 5-6) ด้วยเหตุนี้ ความสำคัญของการนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสถานการณ์ระหว่างประเทศหรือข่าวต่างประเทศจึงถูกมองข้ามไป ยกเว้นในกรณีที่มีเหตุการณ์ระหว่างประเทศที่สำคัญ เกิดขึ้น เช่น สงครามอ่าวเปอร์เซีย ซึ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนให้ความสนใจมาก จึงเห็นได้ว่าในกรณีเช่นนี้ สื่อมวลชนทุกประเภทต่างนำข่าวความเคลื่อนไหวหรือความเสียหายจากการสู้รบของแต่ละฝ่ายมาเสนอในปริมาณมากกว่าปกติ ทั้งนี้ การเสนอข่าวต่างประเทศในปริมาณมากหรือปานกลางอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เปิดรับสาร และยังทาให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อข่าวต่างประเทศ โดยจะเกิดความเข้าใจในสถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศต่าง ๆ และมองเห็นความจำเป็นที่ประชาชนในประเทศของเราควรมีส่วนร่วมกันพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า เพื่อให้ก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษา เรื่องความสัมพันธ์ของสื่อมวลชนกับการเปิดรับข่าวสาร

ความรู้และทัศนคติของประชาชนในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับชาวต่างประเทศที่เสนอทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เพื่อพิจารณาว่าสื่อแต่ละประเภทมีอิทธิพลต่อการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับชาวต่างประเทศของประชาชนอย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้อาจนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเสนอข่าวต่างประเทศทางสื่อมวลชนประเภทต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในประเทศสามารถอาศัยข่าวสารระหว่างประเทศ เป็นสิ่ง เชื่อมโยงกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและการเมืองของนานาประเทศได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารต่างประเทศจากสื่อมวลชน คือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และฐานะตามเศรษฐกิจ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ด้านข่าวต่างประเทศกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของประชาชนในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติเกี่ยวกับชาวต่างประเทศกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และฐานะทาง เศรษฐกิจต่างกันจะมีพฤติกรรมการ เปิดรับข่าวสารต่างประเทศจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน
2. พฤติกรรมการ เปิดรับข่าวต่างประเทศจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ด้านข่าวต่างประเทศของประชาชนในกรุงเทพมหานคร
3. พฤติกรรมการ เปิดรับข่าวต่างประเทศจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับชาวต่างประเทศ ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น เพราะเป็นเขตที่ประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง ผลการวิจัยจึงอาจมีข้อจำกัดในการนำไปใช้กับประชาชนในจังหวัดอื่น ๆ เฉพาะอย่างยิ่งในเขตจังหวัดที่พื้นที่บางส่วนไม่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนบางประเภท

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมการ เปิดรับข่าวสาร	หมายถึง	ปริมาณการอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ และการดูโทรทัศน์ โดยวัดความบ่อยครั้ง (Frequency) ของการเปิดรับสื่อแต่ละประเภท และการใช้เวลาในการ เปิดรับสื่อ นั้น ๆ
ปริมาณการ เปิดรับข่าวสาร	หมายถึง	ผลคูณระหว่างความบ่อยครั้งในการ เปิดรับสื่อกับระยะเวลาที่ใช้ในการ เปิดรับต่อวัน/สัปดาห์
ข่าวต่างประเทศ	หมายถึง	ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ในต่างประเทศ และสถานการณ์ระหว่างประเทศ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคล สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การทหาร กีฬา วิชาการ และเหตุการณ์ตามธรรมชาติ รวมทั้ง บทบรรณาธิการ บทความ บทวิเคราะห์ และสารคดีด้านต่างประเทศ

ความรู้	หมายถึง	การจดจำ การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างประ เทศและสถานการณ์ระหว่างประ เทศ
ทัศนคติ	หมายถึง	ความรู้ลึกและความนึกคิดของผู้ เปิดรับสารต่อข่าวสารต่างประ เทศที่น่าเสนอทางสื่อมวลชนประ เภทต่าง ๆ
ฐานะทาง เศรษฐกิจ	หมายถึง	รายได้หลักของประชากรในกรุง เทพมหานครแบ่ง เป็น 4 กลุ่มดังนี้ 1) น้อยกว่า 3,000 บาท 2) 3,001 - 6,000 บาท 3) 6,001 - 9,000 บาท 4) มากกว่า 9,001 บาท
อาชีพ	หมายถึง	กิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ แบ่ง เป็น 4 กลุ่มดังนี้ 1) รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2) พนักงานบริษัท/วิชาชีพต่าง ๆ 3) กิจการส่วนตัว/ค้าขาย 4) นิสิต นักศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม การ เปิดรับข่าวสารต่างประ เทศจากสื่อมวลชน ตลอดจนความรู้และทัศนคติ เกี่ยวกับข่าวต่างประ เทศของประชาชนในกรุง เทพมหานคร ที่อาจนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและปรับปรุงการ เสนอข่าวต่างประ เทศของสื่อมวลชนประ เภทต่าง ๆ

2. จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อมวลชนที่ประชาชนให้ความสนใจหรือพอใจที่จะเปิดรับข่าวต่างประเทศมากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้สื่ออื่นๆ พิจารณาหาแนวทางปรับปรุงการเสนอข่าวต่างประเทศให้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

3. การวิจัยครั้งนี้อาจเป็นประโยชน์และเพิ่มพูนความรู้ทางนิเทศศาสตร์ อันจะเป็นแนวทางและข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้สนใจค้นคว้าในเรื่องนี้หรือเพื่อจะได้ศึกษาให้ละเอียดยิ่งขึ้นต่อไป